

IJsselmeer

winter 2011/2012

B E R I C H T E N

Nieuws en informatie over de bescherming van IJsselmeer en Markermeer

Midas Dekkers:

‘Uit nood zijn schilders maar
abstract gaan schilderen’

Jubileum IJsselmeervereniging:
voorzitters blikken 40 jaar terug

Jubileumuitgave: *Pittoreske reis
langs de dode steden van de
Zuiderzee en De IJsselmeer*

Bouwen in het Markermeer is niet nodig

Bruine-vlootschippers:
Jij oude Zuiderzee

Feestelijk jubileum

39 jaar

IJsselmeervereniging

Feestelijke jubileumviering op zaterdag 7 april 2012, Zuiderzeemuseum, Enkhuizen

Colofon

IJsselmeervereniging

Opgericht in maart 1972

Postadres, leden administratie en website:
Oude Zijds Burgwal 19a,
1141 AB Monnickendam

Telefoon: 0299-316964
Email: info@ijsselmeervereniging.nl
Website: www.ijselmeervereniging.nl

Lidmaatschap:
Het lidmaatschap gaat u aan voor 1 jaar en opzeggen kan alléén schriftelijk uiterlijk 1 maand voor het einde van het kalenderjaar.

Kamer van Koophandel: 40624019
rekeningnummer bij de Rabobank:
13.83.65.164
De IJsselmeervereniging is door de belastingdienst erkend als Algemeen Nut Beogende instelling (ANBI-status)

Nummer 3/2011
ISSN: 1571-9448

Redactie:
Frans Hijmans, Kees Kortekaas,
Angèle Steentjes en Kees Schouten

Eindredactie: Sipke Baarsma,
Jan Verberne

Foto's van C.H. ter Haar, SB@cetera.
eu, Mechteld Jansen en Kees Schouten,
Zuiderzeemuseum.

Productie:
Twin Media B.V., Culemborg

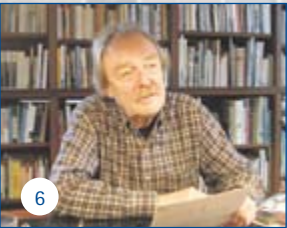
Aan dit nummer werkten mee:
Jan Baron, Marten Bierman,
Midas Dekkers, Bertie Geurts,
Henri Goverde, Pepijn Krikke,
Nico Papineau Salm, Gerrit Portengen,
Cockie Schilperoord en Ab Schulp

'Het IJsselmeergebied omvat het IJmeer, de Gouwzee, het Markermeer, de Randmeren en het IJsselmeer, tezamen 1840 km², alsmede de oevers en het gebied landinwaarts voorzover van invloed op de kwaliteit en de beleving van het grote open water.'

Schaatsers op het Markermeer in de winter 2010/2011

Inhoud

Van de voorzitter	2
Impressie ledenvergadering 15 oktober 2011	3
Actuele berichten	4
Midas Dekkers: 'Ze schilderen nu maar abstract'	6
'Bouwen in het Markermeer niet nodig'	8
Jubileumuitgave: <i>Pittoreske reis langs de dode steden van de Zuiderzee en De IJsselmeer</i>	9
Boekbespreking: Sociale gevolgen Afsluitdijk	13
40 jaar IJsselmeervereniging: terugblik van drie voorzitters	14
Bruine-vlootschippers: 'Jij oude Zuiderzee'	18
Feestelijke viering jubileum: 7 april 2012, Zuiderzeemuseum, Enkhuizen	20

Van de voorzitter

Op 15 oktober jl. was ik voor het eerst op een Algemene Ledenvergadering van de IJsselmeervereniging. Niet zomaar een vergadering, maar de bijeenkomst waarin zou worden bepaald wat de koers van de vereniging voor de komende jaren moest worden.

Toen ik de gelegenheid kreeg om mij voor te stellen aan de leden als beoogd opvolger van voorzitter George Keet, werd mij onmiddellijk de vraag gesteld welk toekomstmodel mijn voorkeur had. Voor mij was dat duidelijk. De IJsselmeervereniging moet een prominente rol blijven spelen als ledenorganisatie binnen de stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer. De VBIJ is een waardevol samenwerkingsverband, waarbinnen de IJsselmeervereniging de enige partner is die haar bestaan louter ontleent aan de zorg voor het behoud van de kwaliteiten van het IJsselmeer. Onze vereniging beschouw ik als de ledenorganisatie die het geweten is van de VBIJ.

Ik was dan ook blij dat de aanwezige leden kozen voor het model van de actiegerichtte ondersteuning van VBIJ, de front-office voor publiek en vrijwilligers binnen VBIJ.

Het bestuur is nu aan zet om deze opdracht van de leden verder te gaan uitwerken.

Blauw Hart

Dat een belangenorganisatie voor het Blauwe Hart van Nederland bestaansrecht heeft, weet ik als voormalig inwoner van het Groene Hart. Deze uitgestrekte open ruimte te midden van de grote steden van de

Randstad heeft in de afgelopen decennia een prominente plaats in het officiële ruimtelijke beleid van verschillende overheden gehad en heeft zelfs de status van Nationaal Landschap verkregen. Alle mooie plannen ten spijt heeft dit niet kunnen voorkomen dat dezelfde overheden het mogelijk hebben gemaakt dat het gebied van binnen uit steeds verder werd uitgehold en aan de randen almaar meer werd weggevreten. Hetzelfde zien we gebeuren met het IJsselmeer. Tal van initiatiefnemers zien mogelijkheden om in en langs de randen van het meer projecten te ontplooiën die economisch profijt kunnen opleveren. De winst is dan vooral voor een beperkte groep mensen die bijvoorbeeld een uniek uitzicht hebben gekocht vanuit hun nieuwe appartementencomplex. Het landschapsbeeld, een collectief goed, is op zo'n plaats echter voorgoed verdwenen.

We leven in een dynamische samenleving en dat betekent dat het landschap steeds zal veranderen, ook dat van het IJsselmeer. Maar waar wij als vereniging voor moeten vechten is dat iedere ontwikkeling duurzaam is en dat kan alleen als er een goed evenwicht blijft tussen de economische, ecologische en esthetische kwaliteiten van het IJsselmeergebied. Dit nu zal het bestuur van de IJsselmeervereniging met uw steun blijven benadrukken binnen de VBIJ en in haar eigen activiteiten. Met deze intentie gaat het bestuur van onze vereniging het komende jubileumjaar in, maar niet zonder u en de uwen, mede namens de redactie van *IJsselmeerberichten*, een zeer voorspoedig 2012 toe te wensen, met weids uitzicht, fraaie wolkenluchten en een ongerept Blauw Hart. ■

Jos Teeuwisse, waarnemend voorzitter

Ledenvergadering

Intensieve samenwerking VBIJ en IJsselmeervereniging

Tijdens de ledenvergadering van 15 oktober 2011 van de IJsselmeervereniging spraken de leden zich uit voor een intensivering van de samenwerking met de stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer (VBIJ). Dit naar aanleiding van de door het bestuur voorgelegde discussie over de toekomst van de IJsselmeervereniging. Een aantal leden liet blijken dat men vreest dat de VBIJ te weinig publieksgericht zal zijn. Zij vinden dat ook de IJsselmeervereniging de laatste jaren te weinig publieks- en actiegericht is geweest. Er werd vastgesteld dat naast de huidige, op professionele beleidsbeïnvloeding gerichte werkwijze van de VBIJ, dringend behoefte is aan actiegerichtte ondersteuning door een vrijwilligersorganisatie.

De belangrijkste discussie ging over de volgende keuze: een zelfstandige aparte IJsselmeervereniging of een streven gericht op een verdere integratie van IJsselmeervereniging en stichting VBIJ. Voor deze laatste optie had het bestuur een visie ontwikkeld waarin de volgende belangrijke overwegingen een rol spelen.

- Het naast elkaar in het publieke domein opereren van twee organisaties met een vrijwel gelijke doelstelling roept soms misverstanden op.
- Zonder IJsselmeervereniging zal de stichting VBIJ een moeilijke, zo niet onmogelijke toekomst hebben.
- De samenwerking in het kader van de VBIJ met de landschappen en Waddenvereniging heeft meerwaarde: professionaliteit en kennis, de macht van het samenwerkend geheel, het grote gezamenlijke draagvlak van de gezamenlijke achterban (120.000 leden).
- De IJsselmeervereniging heeft als ledenorganisatie, en met de onversneden doelstelling voor het IJsselmeergebied, een goede positie voor het optreden van het samenwerkingsverband in het publiek domein (met een ledenblad, website, nieuwsbrief) en ook als stimulerende omgeving voor vrijwilligers en lokale initiatieven.

Het bestuur kreeg het verzoek de visie verder te bespreken met de samenwerkingspartners in de VBIJ en over de te bereiken resultaten te rapporteren aan de leden.

Afscheid George Keet

Nadat de inhoudelijke agenda was afgewerkt door voorzitter George Keet, nam Jan Baron het woord namens de vereniging.

Hij bedankte vertrekkend voorzitter George Keet voor zijn grote inzet als lid van de beleidsraad en later als bestuurslid en voorzitter. Hij roemde zijn vermogen om bruggen te bouwen en iedereen in zijn waarde te laten. Hij overhandigde George als cadeau het boek *Spiegel van de Zuiderzee*. George bedankte alle leden voor hun inzet en passie en verklaarde zich altijd thuis te hebben gevoeld bij de IJsselmeervereniging, juist vanwege de unieke brede doelstelling van het behoud van het open IJsselmeer ten bate van de natuur en landschap, de recreanten én de beroepsvaart.

Actuele ontwikkelingen

Waterfront Hoorn onge-rust over luwteschermen

Waterfront Hoorn, een initiatief van verontruste Hoornse burgers en waterrecreatieondernemers, organiseerde op 11 november 2011 voor de pers, waaronder de redactie van *IJsselmeerberichten*, een informatief bezoek aan het eerste experimentele 'luwte-element' bij Warder. Met deze proefdam wordt onderzoek gedaan door Rijkswaterstaat naar een mogelijke afsluiting van de Hoornse Hop met zogenaamde luwtedammen, die moeten zorgen voor een afgeschermd gebied met veel plantengroei en helder (slib-arm) water. De initiatieven van Rijkswaterstaat maken deel uit van mogelijke natuurcompensatiemaatregelen in het Markermeer, die uitgebreide woningbouw in het IJmeer bij onder meer Almere mogelijk moeten maken. Daar zijn ze in Hoorn niet blij mee: uitvoering van deze plannen zou de doodsteek zijn van de voor Hoorn belangrijke watersportsector en een enorme inbreuk betekenen op dit historische open vaarwater. Het huidige experiment levert een gevaarlijk obstakel op, waar inmid-

dels al een jacht mee in aanvaring is gekomen. Ook vraagt men zich af of de gekozen ingrepen wel nodig zijn, gezien de explosief toenemende plantengroei in het Markermeer langs de gehele Noord-Hollandse kust.

Overleg

Aan boord van de stevenaak *Egberdina* van schipper Wouter van Dusseldorp werd het gezelschap van genodigden onder frisse omstandigheden naar de proefdam gevaren. Ondertussen werden we vanuit verschillende invalshoeken uitvoerig geïnformeerd: de Hoornse wethouder financiën en ruimtelijk ordening Ronald Louman benadrukte dat de gemeente de plannen graag ombuigt naar recreatievriendelijke vooroevers of eilandjes. Hij riep op tot samenwerking in de regio tussen de betrokken gemeenten en ondernemers in een 'blue deal' voor het gebied, waarin ecologie en economische ontwikkeling van de waterrecreatie samengaan. Ook kon hij melden dat het plotseling op gang gekomen overleg met Rijkswaterstaat al duidelijk maakt dat de oorspronkelijke afsluiting van de baan is en dat

ook Rijkswaterstaat nu pleit voor de genoemde vooroevers. Marco Kraal, bioloog en beleidsmedewerker van Sportvisserij Nederland, belichtte mede namens Hiswa en het Watersportverbond de ecologische kant van de zaak, waarbij hij kritiek uit op de beleidsmakers die volhouden dat het heel slecht gaat met het Markermeer, daarbij voorbijgaand aan de inzichten en waarnemingen van burgers en organisaties: 'Door de sterk verbeterde waterkwaliteit groeien waterplanten weer explosief in het Markermeer. Bij wind is het water troebel, maar dat is juist goed voor bijvoorbeeld de Spiering. Dat de Driehoeksmossel afneemt is geen ramp, want dat is een exoot die eigenlijk niet in het Markermeer thuishoort. Voor zover er teveel slib in het Markermeer zit, komt dat door het onnatuurlijke peilbeheer en de Houtribdijk: die zou doorlatend gemaakt moeten worden.' In zijn ogen wordt de waterrecreatie vaak onterecht weggezet als slecht en belastend voor het milieu, maar deze sector is juist van groot belang voor het draagvlak voor natuurbehoud.

Tot augustus 2012

Bij de dam aangekomen werden we door de bemanning van de reddingboot uit Warder nog eens gewezen op de risico's van de huidige proefdam, vooral voor de kleine watersport die, ook bij slecht weer, om de 2 kilometer lange dam heen moet. Watersporters kunnen daarbij in flinke golfslag terecht komen, en de stalen damwand, die slechts gedeeltelijk boven water uitsteekt, vormt een gevaarlijk obstakel. Reddingbootschipper Peter Korver maakt zich dan ook zorgen over recreatiebemanningen op kleinere vaartuigen die de navigatie nog niet zo goed beheersen en in slecht weer terechtkomen. Pas in augustus 2012 wordt de damwand weer verwijderd, dus is het nog een heel watersportseizoen oppassen geblazen!

Enquête Natuurmonumenten: Nederland ziet natuurwet niet zitten

Een grote meerderheid van het Nederlandse publiek verwerpt de plannen van staatssecretaris Henk Bleker voor de Wet natuur. Dit blijkt uit de publieksenquête die Natuurmonumenten op 9 november 2011 lanceerde. In vier kranten riep de natuurbeschermingsorganisatie mensen op te reageren op acht stellingen die verband houden met de Wet natuur. De staatssecretaris wil met die wet drie bestaande wetten (de Natuurbeschermingswet, de

Een damwand onder water bij Warder moet de kwaliteit van het IJsselmeerwater verhogen.

Flora- en Faunawet en de Boswet) samenvoegen en vereenvoudigen. Natuurmonumenten ijvert ervoor om het wetsvoorstel ten gunste van de natuur te verbeteren.

Uitkomsten

Uit de peiling blijkt dat de overgrote meerderheid van de bijna 24.000 respondenten het wetsvoorstel wil wijzigen ten gunste van de natuur. Zo zien negen van de tien mensen niets in het voorstel om de recreatieve jacht op ree, edelhert en damhert toe te staan. De opheffing van de strikte bescherming van de das wordt afgekeurd door 95 procent. Eveneens 95 procent vindt dat de wettelijke bescherming van rust, ruimte, en weids uitzicht in de natuur niet mag verdwijnen. Dat is voor het IJsselmeergebied een heel belangrijk element. Er is dus veel steun voor de bescherming van rust, ruimte en weids uitzicht van de natuur en landschappen in en rond het IJsselmeer. De uitkomst van de enquête is aangeboden aan staatssecretaris Bleker.

De enquête maakt deel uit van het commentaar op het wetsvoorstel dat Natuurmonumenten indiende. 'Hieruit blijkt overduidelijk dat er in de samenleving geen draagvlak bestaat voor de weg die u wilt inslaan met dit ontwerp-wetsvoorstel', aldus Jan Jaap de Graeff, algemeen directeur Natuurmonumenten. Naar verwachting bespreekt de Tweede Kamer de Wet natuur in het voorjaar van 2012.

Mooie plannen in de maak voor Afsluitdijk

Onder de titel Agenda Ambitie Afsluitdijk (triple A) hebben de provincies Noord-Holland en Friesland en de gemeenten Wieringen (van 1 januari 2012 deel van de nieuwe grote gemeente Hollands Kroon), Súdwest Fryslân en Harlingen plannen gemaakt voor de vernieuwing van de Afsluitdijk. Naast de genoemde overheden zijn er ook andere organisaties bij betrokken, onder andere Programma Rijke Waddenzee, de Waddenvereniging, Recreatiepartners, Energy Valley, Wetsus, Brinker Word Sustainability Centre Afsluitdijk en last but not least de Stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer (VBIJ).

Het plan richt zich op het concreet in uitvoering krijgen van al eerder gepresenteerde ideeën voor een veilige maar ook natuurlijke Afsluitdijk. Daarbij valt te denken aan de bescherming van het open landschap, herstel van ecologische verbinding IJsselmeer/Waddenzee, kansen voor duurzame energieopwekking en zilte teelt van gewassen. Maar ook mobiliteit en bereikbaarheid, recreatie en toerisme. Voor dat laatste wordt ook het plan voor een informatie- en bezoekerscentrum, Brinker geheten, in de plannen meegenomen. De plannen worden uitdrukkelijk gesmeed door het regionaal samenwerkingsverband. Het doet dit in samenspraak met het Rijk. Dat begint een beetje te lijken op de succesformule zoals die ook in Zeeland heeft geleid tot projecten voor veilige en toch ecologisch verantwoorde kustverdediging. De IJsselmeervereniging gaat het volgen en we komen er ongetwijfeld nog op terug. Onze verwachtingen zijn hooggespannen.

Bij het varen langs de kust is de 2 kilometer lange luwtedam iets om rekening mee te houden.

Bioloog Marco Kraal: kritisch over beleidsmakers.

De weidse vergezichten zijn het beschermen waard.

Midas Dekkers

Midas Dekkers is bioloog en auteur.

‘Nederland is nu zo lelijk dat onze schilders maar abstract schilderen’

Geen windmolens of uitbreiding van Almere, vindt auteur en bioloog Midas Dekkers. Almere is een parasiet geworden die zich steeds meer vastzuigt aan Amsterdam. Onderlinge verbindingen moeten niet worden uitgebreid maar juist afgebroken. ‘Kan Almere leren om zelf een stad te worden.’ Windmolens vindt hij lelijk. Ook bij Urk. “Daar bij die molen, die mooie molen” zingt niemand voor die lelijke wiken. Het milieu wordt opgeofferd voor het milieu en dat lijkt mij geen goed idee.’

Eerlijk gezegd heeft Midas Dekkers niet zoveel met het IJsselmeer, tenzij de Afsluitdijk wordt weggehaald en het weer Zuiderzee zou worden. ‘Het was een bijzonder brak watergebied, maar dat is verpest met de komst van de Afsluitdijk en de inpoldering.’ Ondanks dat het ondertussen een betegelde zoete plas is geworden, waagt Dekker zich er toch niet op met zijn sleepboot. ‘Het IJsselmeer blijft ook nog trekken van een zee vertonen en ik vaar liever op de Zaan en onder Pampus

langs naar Muiden.’ In feite is hij bang voor het IJsselmeer, maar ‘angst is de ultieme vorm van respect’, voegt hij eraan toe. Al had hij liever de Zuiderzee terug, dat wil niet zeggen dat hij de continue aantasting van het weidse uitzicht van het IJsselmeer een goed idee vindt. Maar dat is iets wat volgens hem in heel Nederland gebeurt. ‘Tot de oorlog had je als landschapsschilder een makkelijk baantje. Je kon rondlopen met een schilderijlijst en waar je er in Nederland

doorheen keek, zag je een prachtig landschap om zo te schilderen. Er werden toen nog allemaal liedjes geschreven die de schoonheid van het Nederlandse landschap bezongen. Nu zie je amper nog een plekje in Nederland om in te lijsten. De meeste schilders zijn daarom maar abstract gaan schilderen.’

Kwaadaardig gezwel
Midas Dekkers is auteur en bioloog en behoort zondermeer tot de bekende Nederlanders, maar dan

wel tot de categorie die een eigen mening heeft, of beter gezegd een tegendraadse mening. Hij schreef veel boeken voor kinderen, zoals *Je binnenste buiten* en *Neuzen in je oksels*, maar ook voor volwassenen, zoals het recent verschenen *Rood* over roodharige vrouwen. De meeste bekendheid kreeg hij met zijn columns in het radioprogramma *Vroege Vogels*, waarin hij wekelijks zijn verrassende kijk op de natuur gaf. Zijn schrijfsels worden geproduceerd op een elektrische typemachine (‘Ik heb geen computer of e-mail’) op de eerste verdieping van het oude raadhuis van Weesp met een prachtig uitzicht op de Vecht. ‘Het is een wonder dat ik nog wat produceer met zo’n uitzicht.’

Als wij hem de uitbreidingsplannen van Almere voorleggen en hij het prachtig vormgegeven promotiemateriaal bekijkt, ziet hij geen stad maar een kankergezweel. ‘Kijk maar goed hoe het zich uitbreidt. Voor het verkrijgen van zuurstof en voedsel zendt hij stoffen uit om bloedvaten te maken en in het geval van Almere resulteert dit in meer verbindingswegen met Amsterdam. Daar gaan de bewoners naartoe om te werken, voor cultuur, uit te gaan en wat al niet meer. Het “gezweel” promoot zichzelf ook aan

het omringende weefsel. “Geef mij meer land, meer wegen en bruggen over het water”, zegt het gezweel en het zuigt zich zo nog meer vast aan Amsterdam.’

Ooit was het doel van de aanleg van de IJsselmeerpolders om het oude land te ontlasten van het gebrek aan landbouwgrond en later ook als oplossing voor de woningnood. ‘Ondertussen is het omgekeerde het geval. Mensen wonen in Almere, maar zijn voor werk en vertier helemaal op Amsterdam gericht – zonder daaraan mee te betalen. Almere is daardoor meer een last geworden voor Amsterdam en het zuigt zich als een parasitaire bult eraan vast.’

Alleen een drastische oplossing helpt, is de mening van Dekkers. ‘Niks geen bruggen of extra wegen naar Amsterdam. Knijp alle verbindingen af en laat Almere eens zelf een echte stad worden. Een echte stad heeft eigen voorzieningen op loopafstand voor de bewoners en hangt niet als een parasitaire klit aan een ander.’

Hobbyboer Bleker

En dan de plannen van Henk Bleker, staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, die natuurbeleid erbij doet. ‘Make my day en noem Henk Bleker’,

reageert Dekkers spontaan. ‘Het goede van de plannen van Bleker is dat ze zo slecht zijn dat zelfs een club als Natuurmonumenten in verzet komt, die meestal braaf aan de hand van de overheid meeloopt.’ Het tienpuntenplan Natura 2000 van Bleker is vooral gericht op landbouw en economie en niet op natuur en milieu. Hierbij sneuvelen ook het begrip van beschermd landschap en de weidsheid. Deels heeft de milieubeweging dit aan zichzelf te danken. Hun aandacht lag vooral bij gif en vuil. ‘Dat heeft geresulteerd in een veel betere kwaliteit van het zoete water, het enige milieuprobleem dat goed door Nederland is aangepakt. Ook bij de auto lag de nadruk op “schoon”. De uitstoot is wel minder, maar de auto vervuult nog steeds mijn straatbeeld. Het landschap kreeg zelden de aandacht van de milieubeweging.’ Maar zelfs als de milieubeweging deze aanpak had gekozen, was ze toch tegen een muur van agrarische belangen aangelopen. ‘Het Nederlandse landschap wordt gegijzeld door de agrariërs, die slechts twee procent van de bevolking vormen maar het meeste gehoor vinden bij hobbyboer Bleker. Evenals de vissers met hun geweldadige vormen van visserij.’ De windmolens – ook die bij Urk – vindt Dekkers een andere misser van de milieubeweging. ‘Wat zijn die windmolens vreselijk lelijk. Niemand zal bij zo’n lange rij grote zoevende wiken “Daar bij de molen” gaan zingen, zeker de koren van Urk niet. Het is vooral de schaalgrootte van de windmolenparken die zo afschuwelijk is. De milieumensen vinden dat dit offer van het milieu nodig is voor het hogere doel van duurzame energie. Wat heb je daar nu aan als het energieverbruik alleen maar doorstijgt? Het enige wat je doet, is het extra verbruik een groen randje geven.’ Dekkers’ traditionele kritiek op de milieubeweging is dat deze altijd alles hetzelfde wil houden, terwijl de natuur dynamisch is en altijd verandert. ‘Waarom mag het Naardermeer geen Naarderbos worden? Dat is gewoon een natuurlijk verloop. Daar wordt tegen geprotesteerd, maar de plaatsing van horizonvervuilende windmolens wordt volop gesteund.’

Zielenpieten

Voor Dekkers is het wel belangrijk dat zijn vaste route over het IJmeer-Markermeer gespaard blijft van allerlei milieuvriendelijke eilandjes. ‘Die appartementenschimmel van IJburg heeft het er al niet beter op gemaakt. Ik begrijp ook niet dat het nodig is dit gebied meer voor recreatie te ontsluiten. Op een mooie dag in het voorjaar is het daar al ontzettend druk. Op de Vecht wordt er filegevaaren door wijndrinkende gezelschappen en in het IJmeer draaien zij om elkaar heen. Na zo’n dag begrijp je niet dat ze mensen in de krimpregio’s zielenpieten noemen.’ ■

Midas Dekkers kijkt vanuit zijn werkkamer over de Vecht.

Waarom bouwen in het *Markermeer* niet nodig is

De Volkskrant van 13 oktober 2011 schrijft op basis van een rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving: 'Randstad groeit razendsnel' met de ondertitel: 'één op de drie gemeenten op het platteland ziet bevolking krimpen'. Het artikel is van belang omdat dit soort informatie de basis vormt voor het bouwen in het Markermeer. Kloppen de cijfers, zijn ze goed onderbouwd? Moeten wij ons ongerust maken of juist niet?

Door Jan Baron

In vergelijkbare rapportages worden heel andere conclusies getrokken. In februari 2006 verscheen een geruchtmakend rapport van Wim Derks e.a van de Universiteit van Maastricht. Dit rapport 'Structurele bevolkingsdaling', is samengesteld door de secretarissen van de Raad voor Verkeer en Waterstaat en van de VROM Raad. Het rapport sloeg in als een bom. Veel wethouders geloofden de cijfers echter niet en beweerden dat de voorspelde bevolkingskrimp in hun gemeente niet zou plaatsvinden. Anderen namen de inhoud van het rapport wel serieus, maar dachten de oplossing te kunnen vinden in juist meer te bouwen en daarmee mensen uit andere gemeenten te lokken. Dat is gebeurd in Flevoland. Die provincie wordt daardoor in het rapport van het Planbureau aangemerkt als

groeigebied. Een ordinaire strijd om inwoners met veel grote woningen voor weinig geld. De degelijke onderbouwing in het rapport van Derks valt op. Het is dan ook door de politiek en andere spelers geaccepteerd. Het Planbureau voor de Leefomgeving stelt echter dat de vier Randstadprovincies er de komende vijftien jaar 700.000 inwoners bij krijgen. Dat aantal wordt verklaard door een trek vanuit het gehele land naar de Randstad. Deze trek wordt de laatste tijd sterker. De trek van het platteland naar de steden heeft ook te maken met verschijnselen op de arbeidsmarkt: het vinden van twee banen dicht bij elkaar voor werkende partners.

Krimpregio's
Aangezien de bevolkingsgroei de komende periode vooral in de

65-plus generaties zit, neemt de trek naar de grote stad zeker af. En de krimpregio's zitten natuurlijk ook niet stil. Er zijn in ons land enige regio's die voldoende potentie hebben om uit te groeien tot economisch volwassen landstreken. Dat zijn bijvoorbeeld Arnhem/Nijmegen, Assen/Groningen en Maastricht/Aken/Luik. Ook Eindhoven heeft veel potentie. Deze regio's hebben ook het nodige op het gebied van huisvesting te bieden. De Randstad biedt feitelijk geen echt alternatief, want het is er te vol, de aanslagen op het resterende en mooie landschap worden steeds meer onaanvaardbaar geacht. Alle rapporten over dit onderwerp hebben betrekking op waarschijnlijke scenario's. Zeker weten doen ze het niet. Er zijn echter onweerlegbare feiten die wijzen op bevolkingskrimp over het gehele land. Waar het Planbureau die sterke groei in de Randstad dan vandaan haalt, blijft duister en dat is vervelend want politici gebruiken ze voor hun plannen. Ik zie het al voor me: sterke groei in de noordelijke Randstad, dus bouwen voor Almere in het IJmeer. Gelukkig is daarvoor momenteel geen geld beschikbaar. IJburg I is nog niet eens volgebouwd, ook daar staat de ontwikkeling nagenoeg stil. Laat de tijd maar voor ons werken. ■

IJsselmeer BERICHTEN

Nieuws en informatie over de bescherming van IJsselmeer en Markermeer

SPECIAL VOOR
DE LEDEN VAN
NATUUR- EN
LANDSCHAPSORGANI-
SATIES ROND
HET IJSELMEER

Henry Havard

Pittoreske reis
langs de dode steden
van de Zuiderzee

Jubileumboek

'De IJsselmeer'

Midas Dekkers

Aart Staartjes

40 jaar
IJsselmeervereniging

Pittoreske reis langs de dode steden van de Zuiderzee

Het IJsselmeer geniet internationaal historische bekendheid. Veel Nederlanders zijn zich vaak weinig bewust van de waarde van het IJsselmeer als zoetwater natuurgebied en de ongebruikelijke, ruimtelijke landschappen met een unieke identiteit, speciaal licht en zeer fraaie wolkenluchten. De charmes en unieke historie van het IJsselmeer – voorheen de Zuiderzee – heeft het al door de eeuwen heen. Een en ander komt prachtig tot uitdrukking in het reisverhaal dat de Franse cultuurhistoricus Henry Havard in 1873 schreef over zijn zeiltocht over de Zuiderzee onder de titel *Voyage pittoresque aux villes mortes du Zuiderzee*. Lex Wapenaar maakte hiervan een heel mooie vertaling. Het is een historisch en spannend reisverhaal van Havard en zijn reisgenoot Van Heemskerck over zijn tocht in een tjalk over het IJsselmeer in de zomer van 1873.

40 jaar IJsselmeervereniging

In 2012 bestaat de IJsselmeervereniging 40 jaar. De vereniging is opgericht om de unieke waarden van het IJsselmeer te beschermen. Om het jubileum te vieren geeft de vereniging het boek van Henry Havard uit, samen met een tijdschrift *De IJsselmeer*, dat aspecten van de ontwikkeling sinds 1873 belicht. Wie zich verdiept in het boek van Havard en zich rekenschap geeft van de tijd waarin het reisverhaal zich afspeelt, wordt al gauw gegrepen door de belevenissen, landschapsbeschrijvingen en geschiedenissen die erin voorkomen. Zeker voor wie ook wel eens over het huidige IJsselmeer vaart of langs andere weg de kustplaatsen bezoekt, is het niet moeilijk zich te verplaatsen in de situatie van 140 jaar geleden. Het IJsselmeer is echter kwetsbaar. Er zijn aanslagen op de waarden van het gebied. De IJsselmeervereniging maakt

over het gebied en trekt aan de bel als het fout dreigt te gaan. In de vereniging zijn mensen actief die willen dat het IJsselmeer op verantwoorde wijze wordt beheerd en dat de unieke waarden worden behouden.

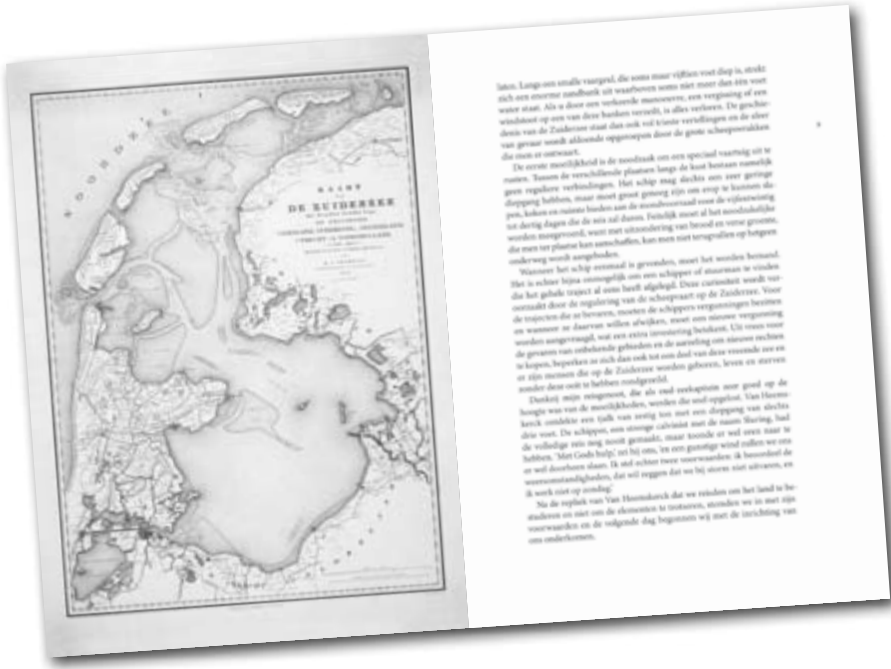
Voor de liefhebber

Het 40-jarig bestaan van de vereniging biedt een goede gelegenheid om een grote groep mensen te bereiken. Het (reis)boek van Henry Havard en het magazine *De IJsselmeer*, met daarin de glorie, historie en huidige beschermwaardigheid van het IJsselmeergebied, laten prachtig zien welke waarde het IJsselmeer heeft. Het IJsselmeer, Markermeer en de Randmeren, waar ook vandaag prachtige vergezichten, natuurschoon en vele mooie steden en dorpen aan het water liggen, zijn de aandacht waard. Voor het onderdeel waarin deze actualiteit van het IJsselmeer gestalte krijgt, zal de uitgave – naast het boek – bestaan uit het tijdschrift *De IJsselmeer*. Zo ontstaat een aantrekkelijke uitgave.

De gecombineerde uitgave is heel interessant voor de liefhebbers van Nederlandse en maritieme geschiedenis, de Zuiderzee, cultuur, antropologie, landschap, natuur en van varen en schepen. Gezien het literaire karakter van de tekst zullen ook liefhebbers van literaire teksten en het goede reisverhaal goed aan hun trekken komen.

Nu bestellen

De IJsselmeervereniging biedt de leden van de natuur- en landschapsorganisaties rond het IJsselmeer de gelegenheid om met voorintekening het boek tegen gereduceerde prijs te bestellen. In de winkel zal het boek worden verkocht voor 17,50 euro. Als u nu bestelt, krijgt u het boek in april 2012 thuisgestuurd voor slechts 15 euro inclusief verzendkosten. Meld u aan op de website www.ijsselmeervereniging.nl of vul de bon in deze folder in en stuur deze op naar IJsselmeervereniging, Oude Zijds Burgwal 19a, 1141 AB Monnickendam.

Impressionistisch

‘Langzaam vervolgden we onze tocht, traag heen en weer deinend op de korte en rustige golfslag. Ik gaf me over aan

“... werd alles bedekt met een en dezelfde tint, werd alles opgelost in een enkele kleur. Geen golven of wolken, geen hemel of zee, geen horizon. Slechts een enkele toon, diep en uitzonderlijk zacht;....”

Sunrise, 1835, Willem Turner. foto: Norham Castle

de intieme vervoering die men altijd ondergaat wanneer men zich zowel gedurende de eerste als de laatste uren van de dag overgeeft aan de natuur, op het moment dat het licht aarzelt en de objecten simplificeert, ze vergroot en een mannelijke schoonheid verschaft. Plotseling voelde ik een hand op mijn schouder. Het was Van Heemskerck die mij met uitgestrekte arm op de oostelijke horizon wees. Ik draaide het hoofd en zag een van de eigenaardigste spektakels die ik in mijn hele leven had waargenomen. Vanaf het boord van het schip tot aan de top van de mast, van het zenit tot het nadir, was alles bedekt met een en dezelfde tint, werd alles opgelost in een enkele kleur. Geen golven of wolken, geen hemel of zee, geen horizon. Slechts een enkele toon, diep en uitzonderlijk zacht; en daarboven verhief zich in zwart een groot schip dat zich nergens wat van scheen aan te trekken en midden in de ruimte leek te zweven. De zee en de hemel waren prachtig parelgrijs, waardoor ze op een satijnen japon geleken. Het schip leek op een enorme inktvlek. Niets kan dit vreemde schouwspel verklaren en woor-

Vertaler Lex Wapenaar:

‘Bestempelen wij dit citaat als fictie of als non-fictie? Laten we het erop houden dat Henry Havard hier impressionistisch proza schreef! Wel degelijk fictie is het letterlijk fabelachtige relaas over het ontstaan van Friesland dat de auteur besluit met de kanttekening dat hij het geheel voor rekening laat van de heer Jehan Petit, een Parijse drukker uit de zestiende eeuw. Havard geeft deze fabel echter zo duidelijk weer in zijn eigen karakteristieke stijl, dat men zich (bijna) laat meevoeren.’

den schieten tekort om deze beelden te beschrijven. Zelfs in zijn meest bizarre werken heeft Turner nooit iets verrassenders kunnen vastleggen.’ (Citaat uit ‘Pittoreske reis...’ van Henry Havard)

BESTELBON (te sturen naar: IJsselmeervereniging, Oude Zijds Burgwal 19a, 1141 AB Monnickendam)

Ik bestel de jubileumuitgave van de IJsselmeervereniging ‘Pittoreke reis langs de dode steden van de Zuiderzee’ circa 18x26 cm, circa 240 pagina’s, door Henry Havard en ontvang daarbij het eenmalige magazine *De IJsselmeer*

Ik betaal na ontvangst met de bijgesloten factuur/acceptgiro.

Naam:

Adres:

Woonplaats:

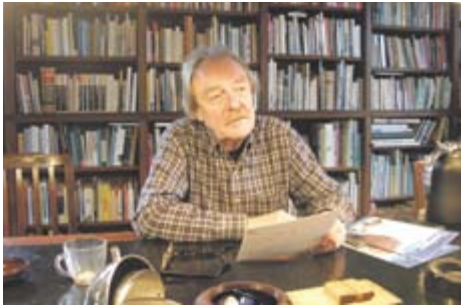
Emailadres:

☐ Ik meld mij tevens aan als lid van de IJsselmeervereniging

Midas Dekkers:

'Landschap inzet *IJsselmeervereniging*'

Het landschap kreeg zelden de aandacht van de milieubeweging, met de desastreuze gevolgen van dien, vindt bioloog en auteur Midas Dekkers. 'Tot de oorlog had je als landschapsschilder een makkie. Je kon rondlopen met een schilderijlijst en waar je er in Nederland doorheen keek, zag je een prachtig landschap, om zo te schilderen. Nu zie je amper nog een plekje in Nederland om in te lijsten. De meeste schilders zijn daarom maar abstract gaan schilderen.' In het tienpuntenplan Natura 2000 van staatssecretaris Henk Bleker sneuvelen begrippen als beschermd landschap en weidsheid. Twee onderwerpen waar de

IJsselmeervereniging zich altijd voor heeft ingezet. Toch sluit Blekers aanpak wel aan bij een groot deel van de milieubeweging, aldus Midas Dekkers. De milieuvereniging

heeft een blinde vlek voor het landschap en legde de aandacht vooral op 'schoon'. 'Neem nu de auto. De uitstoot is wel minder, maar de auto vervuult nog steeds mijn straatbeeld.' Windmolenparken en uitbreiding van Almere vindt Dekkers geen waardevolle bijdrage aan het landschap. 'Almere is een parasiet geworden die zich steeds meer vastzuigt aan Amsterdam. Onderlinge verbindingen moeten niet worden uitgebreid maar juist afgebroken.' Windmolenparken vindt Dekkers lelijk. Ook bij Urk. 'Het milieu wordt opgeofferd voor het milieu en dat lijkt mij geen goed idee.'

Aart Staartjes:

Zee van *herinneringen*

Voor Aart Staartjes – meneer Aart uit Sesamstraat – is het IJsselmeer het water waarlangs hij opgroeide, bijna in verdrunk en spectaculaire zeilavonturen

beleefde. 'Het is voor mij een zee van herinneringen.' Staartjes leerde zeilen op het IJsselmeer bij de zeeverkenner van Schellingwoude, zonder motor. 'Bij storm vaarde je stormrondjes tot de wind draaide of afnam. Een keer hadden wij dat geduld niet en besloten wij Enkhuizen binnen te zeilen met een flinke wind achterop. Met vier, vijf man moesten wij het ankertouw vasthouden om te voorkomen dat wij de haven binnenstoven en andere boten zouden rammen. Nu heeft bijna iedere zeilboot een motor en kun je de haven in tuffen, welk weer het ook is.'

Maar dat het IJsselmeer een lastig stuk water is, ontdekte ook Aart al snel. In 1954 eindigden bijna zijn avonturen toen zijn boot omsloeg. Hij werd gered door een Belgische kapitein. 'Hij gaf mij toen een glas jenever en sindsdien weet ik dat dit een uitstekend middel is om je warm te worden.' Hij geniet nog altijd van het zicht op de unieke historische plaatsen rondom het IJsselmeer. Als bewoner van Marken is hij tegen de bouw van de Bennewerf. 'Het staat in een vogelgebied en bederft het unieke zicht op Marken.'

Colofon

IJsselmeervereniging, Oude Zijds Burgwal 19a, 1141 AB Monnickendam.
Special voor de leden van natuur- en landschapsorganisaties rond het IJsselmeer
Met medewerking van: Midas Dekkers, Kees Schouten, Aart Staartjes, Angèle Steentjes, Jan Verberne

Sociale gevolgen *Afsluitdijk*

In 2008 verscheen de bundel *Getemd maar rusteloos*, onder redactie van Tom Sintobin. Het boek gaat over de gevolgen van de afsluiting van de Zuiderzee in 1932 en de daarop volgende inpolderingen op andere dan de technische aspecten: namelijk taal en cultuur.

Door Jan Baron

De titel *Getemd maar rusteloos* is ontleend aan het gedicht van M. Vasalis over de afsluiting van de Zuiderzee. De reden om dit boek te bespreken is dat er aan andere elementen aandacht wordt besteed dan aan de bekende waterkundige. De artikelen in deze bundel zijn geschreven door auteurs met een verschillende achtergrond: historicus, antropoloog, sociaal geograaf, neerlandicus. De tien artikelen behandelen vijf thema's: beeld(talen), (paradoxe) eenmaking, (mentale) geografie, de toonbare Zuiderzeecultuur en de literaire verbeelding.

Louise Kaiser
Hoofdstuk twee is van de hand van Harrie Scholtmeijer, redacteur van het *Woordenboek van de Overijsselse Dialecten* en het *Woordenboek van de Gelderse Dialecten/Veluwe*.

In zijn hoofdstuk 'Tussen Urk en Middenmeer: de dialectologie van de Zuiderzeekust, -eilanden en -polders rond de bouw van de Afsluitdijk' staat het werk van de lector in de fonetiek Louise Kaiser centraal. Kaiser maakte zich zorgen over het mogelijk verdwijnen van dialecten bij inpoldering, mede aan de hand van het werk van Moerman en Reijnders (dialectologen). Deze deden een onderzoek naar de gevolgen voor taal en cultuur van de ontruiming van Schokland in de negentiende eeuw en hun opgaan in de Kamper bevolking. Moerman en Reijnders constateerden een versnippering van het erfgoed en de dreiging van het vervagen van het Schokker eigene. 'De overblijfselen van de Schokker taal, kleding, overleveringen, zeden enz. moeten verzameld worden. Oude meubels, familiepapieren, afbeeldingen en

dergelijke bevinden zich nog in de handen van particulieren; ook oude familieportretten. Het begin van zulk een verzameling is er reeds; nóg is het mogelijk te verzamelen.' Dit onderzoek vormde de basis van een groeiende aandacht voor de talen rondom en in het Zuiderzeegebied en resulteerde in een grootschalig onderzoek te Urk, gepubliceerd in het boek *Het eiland Urk*. Later zag Kaiser de kansen die de nieuwe polder bood voor bevolkingsonderzoek naar het ontstaan van een nieuwe taal, dat geïllustreerd wordt met dit citaat: 'In de late herfst van 1935 zag de Amsterdamse lector in de fonetiek Louise Kaiser een film over de inpoldering van de Wieringermeer, met beelden van keileemgrijpers, gevlochten zinkstukken en opbruisend water. (...) De film ging verder met beelden van tractoren, golvende korenvelden, wapperend wasgoed in prille dorpen, om te eindigen met een schooldeur, die gesloten werd achter leerlingen afkomstig uit bijna alle delen van Nederland. En toen kwam een heel andere vraag op, die volgens Kaiser het belang van het eerste deed verflauwen: hoe zouden de verschillende eigenschappen van bouw, van geest, van spraak, zich gedragen, samengebracht, eerst achter de gesloten schooldeur, later wellicht in een nog inniger verband? Welke eigenschappen zouden standhouden of zelfs gaan overheersen, welke zouden wegslinken en ten slotte verdwijnen?' (Kaiser e.a., 1940) Voor liefhebbers van taal en cultuur van rond het IJsselmeer een interessante publicatie. *Getemd maar rusteloos*, Uitgeverij Verloren, Hilversum, ISBN 978-90-8704-039-0. ■

Schilder Johan van Mastenbroek: Steenzetters aan het werk, 1931.
Foto: Zuiderzeemuseum, Enkhuizen.

40 jaar IJsselmeervereniging: *terugblik van drie voorzitters*

De lange mars van behoud naar beheer, 1972-1975, Marten Bierman

'Een mooi moment, de oprichting in 1972 van de Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer als versmelting van de stichting "Markerwaard van de kaart" uit Edam en de werkgroep "Vliegveld Markerwaard?" uit Venhuizen. Maar wat een moeite had ik met die naam! Niks behoud, in beheer van het IJsselmeer ligt de uitdaging. De aaibaarheidsfactor van het IJsselmeer was immers nul. Een grote kale winderige plas zonder zeehondjes. Een ruimtelijk kliekje van fiere inpolderingsprojecten. Van de Waddenzee moet je afblijven, het IJsselmeer moet je nog mooi maken, vond ik. Maar de reclamejongens wonnen: meeliften op de naamsbekendheid van de vereniging tot behoud van de Waddenzee zou ons herkenbaar maken. Ze komen er nog wel achter, dacht ik toen, maar dat duurde wel even. Pas in oktober 1987 organiseert de vereniging in de RAI een symposium onder het motto *IJsselmeer: Van behouden naar beheren*. En ik had nooit gedacht nog als voorzitter in 2000 terug te zullen komen om de stichting Verantwoord Beheer IJsselmeergebied van de grond te krijgen. Inmiddels is er door al dat behoud heel wat aaibaars aan komen vliegen, waardoor het gebied nu zoveel gevederde soorten herbergt dat het Europese bescherming geniet. Met recht kunnen we nu IJsselmeervereniging heten zoals de waddenclub Waddenvereniging heet. We hebben nu onze eigen knuffels!

Plan Waterlely

Naamsbekendheid had je vroeger snel, omdat de ruis van nu ontbrak. Twee zwart-wit televisiezenders, dus 50 procent kans dat je werd gezien. Actievoeren was nieuw. En eenvoudig, want we streden maar tegen één Markerwaard en tegen één probleem-eigenaar: het Rijk, waarvan het water was. Het werk was nog in volle gang met de aanleg van de dijk Enkhuizen-Lelystad. Dus werd de werkhaven aan die dijk in de bouwvakvakantie een dag bezet, vanaf het water. Het verhaal daarbij was duidelijk: terwijl we inmiddels mochten meepraten of er wel een polder moest

komen, werd ons de echte keuzevrijheid met deze dijk aanleg ontnomen. De democratie werd ingedamd en we adverteerden paginagroot in de *Volkskrant*. Zo wisten we de vraagstelling te verleggen van onaf inpolderwerk naar een inrichtingsprobleem: waar moet die polder eigenlijk een oplossing voor zijn? En is een polder daarvoor wel de beste oplossing? De

rest is geschiedenis. Een Marker-

waard levert netto zo'n 300 km² op. Bij een jaarlijks meergebruik van ruimte van 100 km² is dat genoeg voor drie jaar, zo rekenden we voor in het boekje *Plan Waterlely*. En wat dan? Verder inpolderen? En daarna dan? De oplossing ligt in het ophouden met vermorsen van ruimte op het oude land, betoogden we. Kennelijk met succes, want minister Gruijters kwam in 1974 met een planologische kernbeslissing voor de Markerwaard. Daarmee was het project weggehaald bij Rijswaterstaat en werd de basis gelegd voor het uitstel van inpoldering, dat uiteindelijk door taai volhouden van ons allemaal ook afstel werd.

Bestuurlijk vaarwater

In 1975 komt de vereniging zo in meer bestuurlijk vaarwater, waar mijn destijds onverstoorbare collega-onderzoeker en bestuurskundige Henri Goverde zich als een vis in voelde. Hij had echter nog het warme bad van de praktijk nodig en dat heeft hij gekregen! We danken er zelfs zijn proefschrift aan, over macht en Markerwaard. Onder zijn vasthoudende voorzitterschap kon ik me toen helemaal wijden aan het maken van onze film *Water weg?*, die in 1977 werd uitgebracht en door Natuurmonumenten tot natuurfilm van het jaar werd uitgeroepen. Wat een vereniging!

Even terug naar 1975-1980, Henri Goverde

'Hoe Marten Bierman mij, na mijn verhuizing van Hoorn naar Nijmegen in september 1975, wist te verleiden voorzitter van de VBIJ te worden, is tot op de dag van vandaag een raadsel. Weliswaar hadden wij veel over de IJsselmeer-problematiek gesproken, per trein pendelend van West-Friesland naar Amsterdam. Ook hadden we een gezamenlijke strijd achter de rug bij een bestuurskundig onderzoek aan de Universiteit van Amsterdam. Maar toch kon ik pas ja zeggen nadat ik Nijmegen als een voorstadstation van Amsterdam had gedefinieerd.

Spijt heb ik er niet van gehad. Het bleek een enorme kans om kennis te maken met de praktijk van actievoeren vanuit een denktank, die de actieve stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer (VBIJ) toen zonder twijfel was. Je botste op het establishment van waterbouwkundig en planologisch Nederland op alle niveaus. Telkens weer ontwikkelden we redeneringen (soms proactief, vaak ook reactief) waarmee plannen voor gesuggereerde invullingen van de Markerwaard onderuitgehaald konden worden. De ontwikkeling van de burgerluchtvaart vormde daarin een speerpunt: *Schiphol 2, Nee*. Al dat geredeneer gaf ook wel eens spanning in de club. Sommigen wilden permanente actie. In een bestuursvergadering in Frascati werd eens geroepen: "Jullie houden van politiek, bestuur, besluitvorming, maar wij houden van het IJsselmeer." Dat was niet helemaal onwaar. Aangezien ik als voorzitter de kans kreeg om het VBIJ-verhaal op tal van manieren te presenteren (op basis- en middelbare scholen, in cafés en buurthuizen rond het hele IJsselmeer, bij belangengroepen, in debatten tijdens live radioprogramma's, maar ook een enkele keer in het NOS-journaal van 20.00 uur), kreeg ik een harde, maar prima leerschool in publiek optreden. Dit heeft mij enorm geholpen in mijn carrière als wetenschapper, docent en onderzoeker, en ook nog een tijd als provinciaal politicus (Gelderland). Kortom, ik heb veel te danken aan de verleidingskunst van Marten Bierman in 1975.

Consensus

Ik was het meest actief voor de VBIJ als voorzitter (1975-1980) en als VBIJ-vertegenwoordiger in de Cie Nota Markerwaard van de Raad van Advies voor de Ruimtelijke Ordening (RARO, oktober 1980-april 1982 en later: november 1985-maart 1986). Het leverde zeer verdeelde adviezen aan de regering op. In de consensus-democratie van Nederland (toen nog wel!) betekende dat het maximaal haalbare. Onenigheid produceren, zodat het kabinet niet echt durfde te beslissen. Maar wat wij wilden, kregen we niet: met daadkracht werken aan een plan voor verantwoord beheer van het totale IJsselmeer als watergebied.

De keuze voor deelname aan de RARO viel niet helemaal goed in de VBIJ. In mijn "In memoriam voor Evert Voogd" heb ik dat onlangs tot uiting gebracht. Als medeoprichter van de Overleggroep IJsselmeer, waarin we gingen samenwerken met onder andere

Henri Goverde: 'Het voorzitterschap heeft mij geholpen in mijn carrière.'

stichting Natuur en milieu, Natuurmomenten en de ANWB om een breed natuur- en milieudraagvlak te krijgen zodra nationale beslissingen in het verschiet zouden komen, was deelname aan de RARO voor mij echter een logische stap. Gelukkig volgde Winfried Janssen, de nieuwe VBIJ-voorzitter vanaf 1980, mijn aanpak. Het kon ook omdat in de tweede helft van de jaren zeventig een flink aantal VBIJ-leden zich wilde inzetten met externe relaties: de jaarlijkse Hiswa, met een educatieboot rond het IJsselmeer, en vergeet niet het filmproject *Water Weg?*. Aanhoudende publiciteit was dus verzekerd.

Een leuke periode: 1987–1991,

Nico Papineau Salm

‘Een actief lidmaatschap van de actieraad en de beleidsraad ging vooraf aan de periode van het voorzitterschap van de Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer. In 1987 werd ik in de jaarvergadering in Volendam opvolger van de helaas te vroeg overleden Paul van Deenen. Van hem heb ik de kneepjes van het vak geleerd. In zo’n periode maak je enorm veel mee. Een hoogtepunt was het afblazen van de Markerwaard. Het was ons als vereniging met enorm veel vrijwilligers gelukt om goed actie te voeren tegen de plannen van het kabinet voor de Markerwaard. Goede publicaties, overleg met Kamerleden, regelmatig in de media en vooral het actievoeren langs het IJsselmeer, waren onderdelen van de campagne. We kregen enorm veel steun van de bewoners rond het IJsselmeer, die hun open water bedreigd zagen worden. Met een mooi actieschip zijn in de zomer alle IJsselmeerhavens bezocht.

Feest

De basis voor de acties was het secretariaat, dat jarenlang werd verzorgd door Ada Oosterman. Ik weet nog goed dat op een vrijdagmiddag het kabinet in Den Haag het besluit nam om de planologische kernbeslissing Markerwaard stop te zetten. Minister Maij-Weggen maakte dit bekend. Een fantastisch resultaat voor een vereniging van ruim zesduizend leden. Snel iedereen bellen en op korte termijn was er een enorm leuk feest in het strandbad van Edam georganiseerd.

Hierna moest de stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer (VBIJ) een omslag in de werkwijze maken. De Markerwaard was van de kaart. Het bleef noodzakelijk om actie te voeren tegen andere bedreigingen, groot en klein. Maar er kwam nu ook ruimte om onze visie op een verantwoord integraal beheer van gebied uit te werken en uit te dragen. Er werd geld opgehaald bij diverse partijen, zoals de waterleidingbedrijven en watersportorganisaties, waarna de opdracht aan adviesbureau DHV werd gegeven om een beheervisie op te stellen. In de begeleidingscommissie zaten onder andere Winfried Janssen

Nico Papineau Salm: 'Ik hoop op een activistische houding.'

namens de vissers en Tjebbe Huesse namens de watersport. Een heel deskundige en betrokken groep mensen. Het eerste exemplaar van de film over het beheer van het IJsselmeer aangeboden aan minister Jorritsma van Verkeer en Waterstaat, waar het NOS-journaal de nodige aandacht aan besteedde. In 1991 heb ik in Muiden de voorzittershamer overgedragen aan Marc van Ravels.

Bedreigd

Het open karakter van het IJsselmeer wordt helaas nog steeds bedreigd, terwijl iedereen weet hoe belangrijk dit groot zoet waterbekken is. Ik hoop dat de stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer een wat meer activistische houding gaat aannemen om de bedreigingen tegen te gaan en vooral om aan te geven welke ontwikkelingen wel goed zijn voor het gebied.’

En verder 2000–2010, Marten Bierman

‘Goh, bestaan jullie nog? Dat was wat wij, Jan Baron als secretaris en ik als voorzitter, in 2000 bij ons aantreden in het veld te horen kregen. De wereld was veranderd: de Markerwaard was van de kaart... maar de vereniging ook, nou ja: bijna. De club was slachtoffer aan het worden van het eigen succes. En dat terwijl het echte zware werk nog moest komen, namelijk: wat doen we nu met die zoete zee van ruimte? Daar kwam nog bij dat het Rijkswater inmiddels gemeentelijk was ingedeeld. En gemeenten vinden IJsselmeewater onder water staande bouwgrond, met als gevolg een veelvoud aan tegenstanders en een archipel aan voorgestelde Markerwaardjes met IJburg als grootste. Om daartegen serieus weerwerk te leveren en ook nog met een lonkend toekomstperspectief te komen, dat kan onze vereniging niet meer aan, concludeerden wij, inmiddels versterkt met Joost Waals als penningmeester. Bovendien vergt die complexiteit door de veelheid aan facetten en evenzovele partijen veel overleg en een lange adem. Dat vraagt naast actievoeren tegen aanslagen (anders houd je niets nats meer over om iets moois van te maken) veel creatieve deskundigheid, continuïteit en gezag. Zoiets als de Waddenvereniging dus al had. Waar moet je aan denken als je de roeping serieus neemt? We vergeleken de beide gebieden in oppervlakte en het aantal personeelsleden dat daarvoor bij de Waddenvereniging in touw was en bij ons. We zouden moeten groeien naar zeker dertig mensen aan personeel! Daar hebben we de leden niet voor en zoveel subsidie krijg je natuurlijk ook niet voor een mooie plas in wording, maar nog steeds zonder zeehondjes... De keuze voor samenwerking was toen snel gemaakt, ook door de leden die unaniem instemden met deelname aan de stichting Verantwoord Beheer IJsselmeergebied (VBIJ). Ook al moest daarvoor onze naam worden veranderd in IJsselmeervereniging (IJV)! Ik herhaal het nog maar eens: wat een vereniging!

Ondertussen hielden we ook nog even het bestemmingsplan voor het Amsterdamse IJburg II tegen. Ik herinner me nog dat Jan Baron en ik samen met mensen van het bureau dat de Raad van State bijstond, in de modder op het zicht stonden uit te meten tot hoe ver de geprojecteerde eilanden wel niet in de Europese beschermingszone priemden. We wisten te overtuigen. In de hoofdstad bleken ze met de kaarten te hebben geklunsd op verschillende schalen. Het

bestemmingsplan werd nietig verklaard. Een ramp voor de stad, roept wethouder Stadig dan nog. Dankzij de bouwcrisis is het nu echter een zegen. Anders had de stad met nog meer onrendabele, braakliggende en dure – want gedempte – bouwgrond opgescheept gezeten. Terwijl de bouw op IJburg I ook al stagneert! Inmiddels is het huiswerk overgemaakt en stonden IJV en VBIJ samen voor Raad van State om te betogen dat al die woningen niet nodig zijn. En dat de financiële onderbouwing van het bestemmingsplan niet deugt. De stad heeft namelijk door al het braakliggende terrein bij elkaar al een tekort van 900 miljoen euro op het grondbeleid. Het is me nog steeds een raadsel waarom de Raad van State dit bestemmingsplan nu wel heeft doorgelaten. Een paar weken later geeft Amsterdam toe te veel en te optimistische woningbouwplannen te hebben gemaakt. Stond dat niet al jaren in onze voortreffelijke *IJsselmeerberichten* te lezen?! Geweken is het gevaar voor het IJmeer nog niet. Maar het gaat vast zoals het ging met de Markerwaard: eerst uitstel en met een beetje volharding volgt afstel... Zet hem op, vereniging. Nu veertig jaar niet genoeg blijkt, moet in een halve eeuw het IJsselmeergebied toch wel zijn veiliggesteld!’ ■

Historisch ijszeilen op het IJsselmeer: een te beschermen cultuurhistorische waarde.

Bruine-vlootschippers

‘Jij oude Zuiderzee’

Op een novemberdag in Weesp spraken wij met verschillende vertegenwoordigers van de 'bruine vloot'. Over het IJsselmeer, de bedreiging van de weidsheid, maar ook over het feit dat het op het Markermeer nooit meer donker is sinds de komst van IJburg. En het gebrek aan aandacht over deze aantasting van het Nederlands landschap. In een van zijn gedichten merkt Gerrit Portengen op dat Nederlanders meer aandacht hebben voor het regenwoud dan voor hun 'eigen' natte hart.

Rondom een grote keukentafel in Weesp zijn verschillende schippers van de bruine vloot bijeen. Het is het huis van Gerrit Portengen en Bertie Geurts en door het raam is hun tjalk te zien waarmee zij toeristen op het Markermeer en het IJsselmeer rondvaren. De andere aanwezigen zijn Cockie Schilperoort en Pepijn Krikke, schippers van *De Verwisseling*, en Ab Schulp,

41 jaar zeilmaker in Muiden. Het eerste onderwerp dat op tafel komt is het onderscheid tussen de VBIJ en de IJsselmeervereniging, dat blijkbaar nog steeds de nodige verwarring geeft. Op zich wordt wel begrepen dat de VBIJ een samenwerkingsverband is tussen diverse landschapsorganisaties. Bertie: 'Alleen kan het zijn dat mensen daarvoor toch aarzelen om lid te worden, omdat zij denken: als ik lid ben van de Waddenvereniging of het Noord-Hollands Landschap, dan zit ik al bij de VBIJ. Waarom zou ik dan nog lid worden van de IJsselmeervereniging?' Natuurlijk omdat de IJsselmeervereniging de enige is die echt voor het IJsselmeer opkomt, maar misschien is het wel zaak om het onderscheid te blijven uitleggen.

Troebel water

Het Markermeer kennen de schippers erg goed. Hetzelfde geldt voor zeilmaker Ab Schulp: 'Ik weet dat Rijkswaterstaat claimt dat het dood is, maar ik vind dat moeilijk te zeggen. Blauwalg tiert er in ieder geval welig. Dit jaar was deze plant al op 14 april een probleem vanwege het warme weer en gebrek aan stroming op het Markermeer.' Helderheid van het water is geen teken dat het water schoner of meer vervuild is. Schulp: 'Troebel water ontstaat ook door stroming, bijvoorbeeld door de wind. Bij een flinke storm is het Markermeer troebel van het zand en slib dat losgewoeld is van de bodem.'

Een beetje troebelheid is zelfs beter voor het leven onder water, aldus Gerrit Portengen. 'Vissen houden niet altijd van helder water, dan zijn zij een veel te makkelijke prooi. Spiering floreert bijvoorbeeld veel beter in troebel water.'

Geen van hen is voorstander van uitbreiding van Almere of van een IJburg 2. Pepijn Krikke: 'Op mooie dagen wordt daar al heel veel gerecreëerd. Het is werkelijk heel erg

druk op het water. Het Markermeer is eigenlijk een unieke achtertuin voor Amsterdam.' Dat mensen graag aan het water willen wonen is begrijpelijk maar een illusie. 'Je woont in ieder geval nooit lang aan het water, want dan wordt er altijd wel weer iets voor gezet. Openhouden is veel beter, zodat iedereen ervan kan genieten.'

De weidsheid en de horizon worden ook bedreigd door het bouwen in Almere zelf, aldus Bertie. 'Er is veel geprotesteerd tegen een paar flats die aan de rand van Almere werden gebouwd. Wat nu echter zeer dominant aan de horizon opdoemt, is de toren die in het centrum van Almere staat en daardoor ook de horizon vervuilt.'

Cockie Schilperoort vaart niet graag in de buurt van Almere. 'Het mooiste vind ik nog altijd de kust van Noord-Holland zo boven Amsterdam. Groepen die ik meeneem laat ik graag stadjes als Marken, Volendam, Enkhuizen en Hoorn zien. Maar langs Lelystad en Almere vaar ik niet graag.'

Sterren

Eigenlijk willen zij allemaal dat er niets meer afgaat van wat er over is van IJsselmeer en Markermeer. Bertie mist dat het nooit meer donker is op het Markermeer. 'Dat komt door de komst van IJburg. Het licht van al die woningen die daar

gebouwd zijn, drukt bijna het licht van de sterren op het water weg.' Cockie en Pepijn vallen haar bij. 'De vuurtoren van Marken is veel moeilijker te zien door al het licht van de woningen van IJburg.'

Pepijn vindt dat het natte hart nu al te klein is voor alle recreanten en wil daarom geen huizen, bruggen of IJburgen meer. 'Op mooie zomerdagen is het ongelooflijk druk op het water. Als het nog kleiner wordt, kun je daar amper meer varen.' Dat komt doordat het Markermeer, maar eigenlijk het hele IJsselmeer, een goede plek is voor beginnende zeilers of voor mensen die de zee niet op durven. 'Voor een groep zeilers is dat echt een stap te ver, maar die kunnen wel veel plezier beleven met hun boot op het IJsselmeer.'

Gerrit mist de ruimte, die langzaam maar zeker minder is geworden. 'Ik zwerf mijn hele leven al op dit water rond en heb nog gevist waar nu de Flevopolder ligt. De afgelopen decennia heb ik het water alleen maar kleiner zien worden door allerlei vormen van bebouwing. Laat toch iets van het oude vertrouwde Hollandse landschap, zo bekend van menig schilderij, gewoon blijven. Dus geen eilanden, woningen of verbinding door het Markermeer tussen Amsterdam en Almere. Laten wij iets van de ruimte en de weidsheid doorgeven aan volgende

JIJ OUDE ZUIDERZEE

Jij oude Zuiderzee

Bezongen in balladen

Jij wordt steeds meer verwond

Zij laten zich niet raden.

Hier zijn wij dan,

met ons hart voor jou.

Jouw charmes geven ons de kracht

dat heeft ons bij elkaar gebracht.

Wat doen wij toch in eigen land,

wij redders van het regenwoud.

Dit water is ons zeer vertrouwd

Dus ook voor later open blijft ons water!

Het natte hart van Nederland

Geprezen tot in den vreemde

Er dreigt gevaar, verloedering!

Ik voelde mij een ontheemde

Dus handen af en poten thuis

Bouw ergens anders maar een huis.

generaties.' Niet alleen voor de waterrecreant is dit belangrijk, vult Ab Schulp aan. 'Ook voor fietsers die over de dijk fietsen is deze weidsheid een ervaring die een mens goed doet. Wij zitten al zo opgepropt in de steden en onze hoofden zitten ook vol met van alles. Dan is het heerlijk even die ruimte van het water te ervaren als je erlangs fietst of wandelt.' ■

Feestelijke jubileumviering op zaterdag 7 april 2012, Zuiderzeemuseum, Enkhuizen Rondom het 40-jarig bestaan

In maart 1972 werd de Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer opgericht. De vereniging bundelde de strijd tegen de drooglegging van de Markerwaard en groeide uit tot een flinke organisatie met veel leden, personeel en een eigen kantoor. Bij het 35-jarig bestaan werd het samenwerkingsverband stichting Verantwoord Beheer IJsselmeer (VBIJ) samen met Het Noord-Hollands Landschap, Het Flevolandschap, it Fryske Gea en de Waddenvereniging in het leven geroepen. De oude vereniging werd een vrijwilligersorganisatie en kreeg een nieuwe naam: de IJsselmeervereniging.

De IJsselmeervereniging – als erfopvolger van de Vereniging tot Behoud van het IJsselmeer – bestaat in maart 2012 dus 40 jaar. Het jubileum biedt de gelegenheid om in brede kring aandacht te besteden aan het behoud en de natuurlijke verbetering van het open en ongeschonden IJsselmeer en Markermeer. De jubileumviering op zaterdagmiddag 7 april 2012 belooft een zeer leuke middag te worden. Reserveer deze middag alvast in uw agenda. Bent u dit Paasweekend op de boot: vaar naar Enkhuizen want in het Zuiderzeemuseum vindt de jubileumviering plaats!

Programma

We gaan op uiteenlopende manieren aandacht besteden aan het 40-jarig jubileum.

Bijeenkomst

Om terug te kijken op het verleden van de vereniging en om oude

herinneringen te delen organiseren we een reünie voor (oud-)leden, actievoerders en bestuurders. Wij roepen alle lezers op om namen en adressen aan ons door te geven (via de contactpagina op de website of in een briefje) die van belang kunnen zijn voor de uitnodigingen voor deze reünie.

Presentatie jubileumboek

De beschermwaardigheid van de landschappen van het IJsselmeergebied zijn voor een belangrijk deel gebaseerd op de cultureel-historische waarde. Daarom geeft de IJsselmeervereniging ter gelegenheid van dit jubileum een nieuwe vertaling uit van het historische reisverhaal van de Franse historicus Henry Havard uit 1873. In dit prachtige reisverhaal, met de oorspronkelijke titel *Voyage pittoresque aux villes mortes du Zuiderzee*, beschrijft Havard zijn

reis per zeilende tjalk langs de steden en landschappen van de toenmalige Zuiderzee. In 2012 zal het Zuiderzeemuseum een tentoonstelling weiden aan deze reis. Hoe u het boek met korting kunt bestellen, leest u in het middenkatern van dit nummer. Tijdens de jubileumviering zal de boekpresentatie, met enkele inleidingen, plaatsvinden en wordt het eerste exemplaar uitgereikt.

Symposium natuur van het IJsselmeer

De IJsselmeervereniging is, en met haar anderen, nu voorstander van een geleidelijke overgang van zoet naar zout of brak water en een veilige getijdendynamiek in het IJsselmeer en Markermeer. Alle belangrijke natuur- en landschapsorganisaties delen de visie dat dit gewenst is en dat het een goed antwoord is op het probleem van klimaatverandering. Zonder de gezamenlijke inzet en medefinanciering van provincies, waterschappen en andere lagere overheden zal het er niet van komen. De vraag is hoe uit deze impasse te ontsnappen? Elders in deze editie van *IJsselmeerberichten* vindt u meer over dit thema.

Alle leden zijn van harte uitgenodigd deel te nemen aan deze feestelijke viering van het 40-jarig bestaan van de vereniging. Wij zien u graag op 7 april 2012 in het Zuiderzeemuseum. ■

